

25. 11. – svatá Kateřina Alexandrijská

Že jsme do našeho školního kalendária zařadili také svatou Kateřinu Alexandrijskou, je zcela namístě, protože bývala považována za patronku studentů, učenců a univerzit, takže zčásti i toho našeho gymnaziálního „fochu“. Legenda o ní totiž vypráví, že v učené při dokázala vyvrátit argumenty padesáti věhlasných pohanských mistrů, tedy filosofů či teologů, proti křesťanství a naopak je přesvědčila o pravdivosti křesťanské víry.

Podle legend měla být Kateřina krásnou a vzdělanou egyptskou princeznou, ale ztotožnit ji s některou historicky doloženou postavou se nepodařilo. Měla žít na konci třetího a na začátku čtvrtého století našeho letopočtu za vlády císaře Maxencia, kterému prý chtěla zabránit v uctívání model a též ho přivést k víře v Krista. Učence se Kateřině přesvědčit podařilo, císaře však na víru neobrátila. Ten ji nechal krutě mučit, jak o tom doslova barvitě vypráví například staročeská legenda Život svaté Kateřiny ze 14. století. Když je v této legendě Kateřina švihána zvláště sadisticky upravenými biči, jejichž konce byly zauzlovány, uzle zatavené do olova a do olova byly ještě zapuštěné ostré jehly, mění rány a podlitiny na jejím těle barvy

od bílé přes černou, zelenou, modrou, žlutou a červenou. Přičemž každá z těchto barev má svůj symbolický význam. Dále dal Maxencius zhotovit důmyslný stroj ze čtyř kol pobitých ostrými hřebíky, mezi nimiž měla být Kateřina rozdrásána. Jenže, jak se to tak ve středověkých legendách stává, Bůh učinil zázrak a stroj prostřednictvím anděla rozbil. Tedy byla Kateřina sřata. A i její smrt provázely zázraky: po stětí z jejího těla teklo namísto krve mléko, jehož bílá barva symbolizovala Kateřininu čistotu a panenství. Poté se s jejím mrtvým tělem vznesli andělé a odletěli s ním na Sinaj.

Jako češtináři mi to nedá, abych nezmínil jednu literárně-historickou souvislost pojící se s tímto staročeským textem výjimečných kvalit: jedná se o jednu z mnoha literárních památek, o kterých se v Čechách po dlouhá staletí nevědělo. Protože jediný exemplář legendy byl v sedmnáctém století za třicetileté války uloupen Švédy a teprve v devatenáctém století byl ve

stockholmské „královské bibliotéce“ objeven a v roce 1860 poprvé tiskem vydán. Text tehdy „k tisku zredigoval a vysvětlením temnějších slov opatřil“ Karel Jaromír Erben.

Příběh o svaté Kateřině neinspiroval jen řadu děl literárních, ale také velké množství děl výtvarných, na kterých bývá zobrazována alespoň s jedním ze svých tradičních atributů: s knihou, připomínající její vzdělanost, s kolem, do jehož obvodu jsou vbité hřeby, kterým měla být mučena, a s mečem, kterým byla sřáta. Zde si můžete prohlédnout dvě ukázky, jednak obraz italského malíře Caravaggia, jednak sochu svaté Kateřiny z konce 15. století.

Ke svátku svaté Kateřiny se váže mnoho pranostik, web „pranostik.cz“ jich uvádí dokonce padesát dva, mezi nejznámější patří nejspíš tyto:

„Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu.“

„Chodí-li svatá Kateřina po ledě, chodí svatý Štěpán po blátě.“

„Svatá Kateřina chodí naškrobená.“

Svatou Kateřinu slavíme 25. listopadu a její svátek býval kdysi využíván k bujarému veselí před tím, než nastane asketičtější pojmávaný advent. Takže se na svatou Kateřinu pořádaly odvážané zábavy, jejichž zvláštností bylo, že při nich po celý večer platila „dámská volenka“. S výjimkou půlnoci, kdy si partnerku k tanci mohli vybrat i muži. Z dnešního pohledu poněkud genderově nekorektní a nevyvážený obyčej, že?

Napsal: Mgr. Tomáš Míka

*Vondruška, Vlastimil. Církevní rok a lidové obyčeje. České Budějovice: Dona, 1991.
Život svaté Kateřiny. Praha: vydal Josef Pečírka, tiskem Rohlička a Sieverse, 1860.
<https://www.pranostik.cz/pranostiky-na-25-11-katerina-alexandrijska/>*